

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 138/03-24

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 9. júla 2003 predbežne prerokoval sťažnosť P. M., bytom R. – B. P., zastúpeného advokátom JUDr. M. B., P., vo veci porušenia základného práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, ako aj práva na spravodlivé konanie súdov pri výkone rozhodnutia podľa bližšie neoznačeného článku Európskeho dohovoru o uznávaní a výkone rozhodnutí týkajúcich sa starostlivosti o deti a o obnove starostlivosti o deti postupom Okresného súdu v Ružomberku v konaní vedenom pod sp. zn. P 210/98 a Krajského súdu v Žiline v konaní vedenom pod sp. zn. 5 Co 523/00 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť P. M. o d m i e t a .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 24. apríla 2003 doručená sťažnosť P. M., bytom R. – B. P. (ďalej len „sťažovateľ“), zastúpeného advokátom JUDr. M. B., P., vo veci porušenia základného práva na prejednanie záležitosti

v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“), ako aj práva na spravodlivé konanie súdov pri výkone rozhodnutia podľa bližšie neoznačeného článku Európskeho dohovoru o uznávaní a výkone rozhodnutí týkajúcich sa starostlivosti o deti a o obnove starostlivosti o deti (ďalej len „európsky dohovor“) postupom Okresného súdu v Ružomberku (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. P 210/98 a Krajského súdu v Žiline (ďalej len „krajský súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 5 Co 523/00.

Sťažovateľ žiada vydať nález, ktorým by ústavný súd vyslovil porušenie čl. 6 ods. 1 dohovoru, ako aj porušenie bližšie neoznačeného článku európskeho dohovoru postupom okresného súdu a krajského súdu. Požaduje tiež ako náhradu nemajetkovej ujmy priznať sumu 300 000 Sk, ako aj náhradu trov právneho zastúpenia v sume 22 258 Sk.

Zo sťažnosti vyplýva, že v rámci konania o rozvod manželstva rozsudkom okresného súdu č. k. 4 C 398/98-16 z 10. septembra 1998 bolo rozvedené jeho manželstvo, pričom maloletá dcéra (ďalej len „mal. dieťa“) bola zverená do výchovy bývalej manželke. V tomto rozsudku bolo upravené aj právo sťažovateľa na styk s mal. dieťaťom. Keďže bývalá manželka právoplatnú súdnu úpravu styku nerešpektovala, sťažovateľ 23. marca 1999 požiadal okresný súd o výkon rozhodnutia týkajúci sa úpravy jeho styku s mal. dieťaťom. Okresný súd urobil vo veci viaceré úkony, pričom naposledy uznesením sp. zn. P 210/98 z 22. decembra 1999 uložil bývalej manželke pokutu 1 000 Sk. Sťažovateľ podal proti uzneseniu odvolanie a uznesením krajského súdu sp. zn. 5 Co 523/00 z 28. apríla 2000 bolo uznesenie okresného súdu potvrdené. Od tej doby okresný súd vo veci nekoná.

Podľa názoru sťažovateľa uvedenými postupmi okresného súdu a krajského súdu došlo k porušeniu čl. 6 ods. 1 dohovoru, ako aj k porušeniu bližšie neoznačeného ustanovenia európskeho dohovoru.

Na požiadanie ústavného súdu sa okresný súd podaním z 5. júna 2003 doručeným ústavnému súdu 9. júna 2003 vyjadril k prijateľnosti sťažnosti na ďalšie konanie.

Z vyjadrenia vyplýva, že sťažovateľ 23. marca 1999 podal na okresný súd návrh na výkon rozhodnutia o úprave styku s mal. dieťaťom. Zákonná sudkyňa JUDr. L. (ďalej len „sudkyňa“) v primeranej lehote 22. júna 1999 zaslala opis návrhu na vyjadrenie ostatným účastníkom konania a matke mal. dieťaťa (ďalej len „matka“) zaslala aj výzvu v zmysle § 272 ods. 2 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“), aby sa podrobila dobrovoľne právoplatnému súdnemu rozhodnutiu, pričom bola zároveň poučená o následkoch neplnenia povinností vyplývajúcich z rozsudku v zmysle § 273 OSP. Keďže matka nereagovala, sudkyňa 4. augusta 1999 vykonala pohovor s účastníkmi konania s tým cieľom, aby matku primäla k dobrovoľnému plneniu povinností. Podľa oznámenia Okresného úradu v Ružomberku (ďalej len „okresný úrad“), ktoré okresnému súdu došlo 20. júla 1999, sťažovateľ si neplnil vyživovaciu povinnosť, mal. dieťa nenavštevoval asi tri mesiace, pričom pri náhodných stretnutiach sa mal. dieťaťu neprihovoril a mal. dieťa ku sťažovateľovi ísť nechcelo. Sťažovateľ oznámil okresnému súdu 20. septembra, 6. októbra a 8. decembra 1999, že matka nerešpektuje úpravu styku, a túto skutočnosť okresnému súdu potvrdil aj okresný úrad oznámením doručeným 29. októbra 1999. Matka na výzvu okresného súdu zo 7. októbra 1999, aby sa v lehote siedmich dní vyjadrila, prečo súdne rozhodnutie nerešpektuje, nereagovala. Preto sudkyňa uznesením z 22. decembra 1999 uložila matke pokutu v sume 1 000 Sk. Voči uzneseniu podali odvolanie sťažovateľ i matka, a preto sa spis nachádzal od 17. februára do 31. mája 2000 na krajskom súde. Od 5. januára 2000 sa v spise nenachádza oznámenie sťažovateľa, že sa matka naďalej nepodrobuje výkonu rozhodnutia o úprave styku, zrejme z dôvodu, že sa začalo trestné stíhanie matky pre trestný čin marenia výkonu úradného rozhodnutia podľa § 171 ods. 3 Trestného zákona.

Okresný súd sa nestotožňuje s tvrdením sťažovateľa o prieťahoch v konaní, lebo výkon rozhodnutia sa realizoval vyššie popísaným spôsobom. Pri výkone rozhodnutia týkajúceho sa styku s mal. dieťaťom platí totiž osobitná úprava, pretože predpokladom nariadenia výkonu rozhodnutia je výzva na podrobenie sa súdnemu rozhodnutiu, poučenie povinného o následkoch neplnenia povinností a spravidla aj požiadanie iného subjektu o pôsobenie na povinného, aby dobrovoľne plnil. Až keď výzva zostane bezvýsledná, pristupuje sa k ukladaniu pokuty. Po uložení pokuty sťažovateľ už neoznamoval ďalšie neplnenie povinností matkou, nepožadoval odňatie mal. dieťaťa a jeho odovzdanie jemu

v stanovenú dobu (zrejme preto, že podľa zistenia z trestného spisu sp. zn. 1 T 82/01 bol dlhodobo v cudzine, a to 3 mesiace v roku 2001 a 6 mesiacov v roku 2002). Preto okresný súd nemal dôvod ukladať ďalšie pokuty, resp. prikročiť k odňatiu mal. dieťaťa. Sťažovateľ si vyživovaciu povinnosť splnil až dodatočne po tom, ako bolo voči nemu vedené trestné stíhanie pre trestný čin zanedbania povinnej výživy podľa § 213 Trestného zákona.

Vzhľadom na uvedené skutočnosti okresný súd navrhol, aby ústavný súd sťažnosť odmietol.

Na požiadanie ústavného súdu sťažovateľ prostredníctvom svojho právneho zástupcu podal stanovisko k vyjadreniu okresného súdu, ktoré bolo ústavnému súdu doručené 27. júna 2003.

Sťažovateľ uvádza, že s odôvodnením nečinnosti okresného súdu, ako sa to uvádza vo vyjadrení, nemožno súhlasiť nielen z dôvodov uvedených v sťažnosti, ale aj preto, že predpokladom nariadenia výkonu rozhodnutia je aktívna účasť súdu zameraná na dobrovoľné plnenie povinností vyplývajúcich zo súdneho rozhodnutia. Preto je povinnosťou súdu zachovať taký postup, aký je opísaný vo vyjadrení okresného súdu, ktorý však v skutočnosti nebol realizovaný. Z hľadiska sťažovateľa nie je podstatné to, či súd zachová postup vyplývajúci z ustanovenia § 273 OSP, ale to, či mu je alebo nie je umožnený styk s mal. dieťaťom. Sťažovateľ nemal možnosť stretávať sa s mal. dieťaťom prakticky 3 a 1/2 roka do podania sťažnosti a nemá túto možnosť ani teraz. Všeobecný súd disponuje právomocami opísanými v § 273 OSP, ale aj tým, že predseda senátu môže v súčinnosti s príslušným orgánom obce, prípadne aj so štátnymi orgánmi zariadiť odňatie dieťaťa tomu, komu bolo zverené, a odovzdať ho tomu, komu rozhodnutie alebo dohoda priznávajú právo na styk s mal. dieťaťom po obmedzený čas. Z tohto dôvodu je sťažovateľ prekvapený, že okresný súd o návrhu na výkon rozhodnutia do dnešného dňa nerozhodol. Pokiaľ okresný súd uvádza v tejto súvislosti na svoju obranu, že sťažovateľ ďalšie neplnenie povinností matkou neoznamoval a že preto nebolo dôvodu ukladať ďalšie pokuty či prikročiť k odňatiu mal. dieťaťa, podľa názoru sťažovateľa nikto iný len súd mu môže zabezpečiť jeho rodičovské práva. Trvá preto na tom, že postupom okresného súdu bolo porušené

ustanovenie § 3 OSP, podľa ktorého občianske súdne konanie je jednou zo záruk zákonnosti a slúži na jej upevňovanie a rozvíjanie.

Vzhľadom na uvedené skutočnosti sťažovateľ žiada, aby bola sťažnosť prijatá na ďalšie konanie.

II.

Zo spisu okresného súdu sp. zn. P 210/98 vyplývajú nasledovné podstatné skutočnosti.

Návrh sťažovateľa na výkon rozhodnutia o úprave styku s mal. dieťaťom došiel okresnému súdu 23. marca 1999.

Opis návrhu na výkon rozhodnutia spolu s výzvou podľa § 272 ods. 2 OSP bol zaslaný matke 22. júna 1999. Matka výzvu prevzala 24. júna 1999.

Z prípisu okresného úradu č. Om 312/97 z 20. júla 1999 vyplýva, že okresný úrad preveril pomery u matky v rámci osobnej návštevy. Matka sa vyjadrila, že sťažovateľ neplatí výživné, nenavštevuje mal. dieťa, pri náhodnom stretnutí v meste sa neprihovorí, nepristaví, hoci ona ho vidí. Sťažovateľ poškodil matke osobné motorové vozidlo, pričom matka nevedela mal. dieťaťu vysvetliť, prečo to sťažovateľ urobil. Matka tvrdí, že mal. dieťa nechce už ísť do domácnosti k otcovi, pričom na otázku, či nechce ísť k otcovi, nereagovalo. Z týchto dôvodov okresný úrad doporučuje vypracovať znalecký posudok týkajúci sa styku sťažovateľa s mal. dieťaťom.

Sťažnosť sťažovateľa z 11. júla 1999 adresovaná predsedovi okresného súdu došla 18. júla 1999. Sťažnosť sa týka pomalého postupu súdu pri vybavovaní návrhu na výkon rozhodnutia. Sťažovateľ a matka boli vypočutí okresným súdom 4. augusta 1999. Sťažovateľ trval na svojich tvrdeniach, matka uvádzala, že otec sa stretával s mal. dieťaťom

iba občas, posledné tri mesiace neprišiel ani nezavolať. Pri stretnutiach v meste o mal. dieťa záujem neprejavil. Mal. dieťa už nechce ísť ku sťažovateľovi.

Zo zápisníc z 20. septembra 1999 a zo 6. októbra 1999 vyplýva, že sťažovateľ oznámil okresnému súdu, že 19. septembra 1999 a 2. októbra 1999 sa márne domáhal styku s mal. dieťaťom.

Prípisom zo 7. októbra 1999 okresný súd vyzval matku, aby do siedmich dní oznámila, prečo neumožnila sťažovateľovi styk s mal. dieťaťom 19. septembra 1999 a 2. októbra 1999.

Z prípisu okresného úradu č. Om 312/97 z 25. októbra 1999 vyplýva, že kolízny opatrovník sa spolu so sťažovateľom dostavili pred dom matky 17. októbra 1999 a hoci auto matky stálo pred domom, matku ani mal. dieťa nenašli. Informáciu nevedeli poskytnúť ani hneď vedľa bývajúci starí rodičia z matkinej strany.

Podľa zápisnice z 8. decembra 1999 sťažovateľ oznámil, že 6. novembra, 7. novembra, 21. novembra, 4. decembra a 5. decembra 1999 matka neumožnila styk s mal. dieťaťom. Hoci zvonil, nikto mu neotvoril, pričom bolo počuť, že sú doma.

Uznesením č. k. P 210/98-109 z 22. decembra 1999 uložil okresný súd matke pokutu 1 000 Sk.

Zo zápisnice z 5. januára 2000 vyplýva, že sťažovateľ sa márne pokúšal o styk s mal. dieťaťom 19. decembra 1999, keď mu matka odmietla mal. dieťa dať, ako aj 25. a 26. decembra 1999 a 1. a 2. januára 2000, keď mu matka vôbec neotvorila.

Proti uzneseniu okresného súdu z 22. decembra 1999 podala odvolanie matka 5. januára 2000 a sťažovateľ 18. januára 2000.

Spis bol krajskému súdu predložený 17. februára 2000.

Uznesením krajského súdu č. k. 5 Co 523/00-133 z 28. apríla 2000 bolo uznesenie okresného súdu potvrdené. Spis sa vrátil na okresný súd 31. mája 2000.

Zo zistenia ústavného súdu vyplýva, že uznesenie krajského súdu sp. zn. 5 Co 523/00 z 28. apríla 2000 sťažovateľ prevzal 19. júna 2000.

III.

Podľa čl. 127 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola (...) v primeranej lehote prejednaná (...).

Podľa čl. 7 európskeho dohovoru (oznámenie Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky č. 366/2001 Z. z.) rozhodnutie týkajúce sa starostlivosti vydané v jednom zmluvnom štáte sa uznáva a je vykonateľné v inom zmluvnom štáte za predpokladu, že je vykonateľné v štáte pôvodnom.

Ústavný súd podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) každý návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon neustanovuje inak. Pri predbežnom prerokovaní každého návrhu ústavný súd skúma, či dôvody uvedené v § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Podľa tohto ustanovenia návrhy vo veciach, na ktorých prerokovanie nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú zákonom

predpísané náležitosti, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

O zjavnej neopodstatnenosti návrhu možno hovoriť vtedy, keď namietaným postupom orgánu štátu nemohlo vôbec dôjsť k porušeniu toho základného práva alebo slobody, ktoré označil navrhovateľ, a to buď pre nedostatok vzájomnej príčinnej súvislosti medzi označeným postupom orgánu štátu a základným právom alebo slobodou, porušenie ktorých sa namietalo, prípadne z iných dôvodov. Za zjavne neopodstatnený návrh je preto možné považovať ten, pri predbežnom prerokovaní ktorého ústavný súd nezistil žiadnu možnosť porušenia označeného základného práva alebo slobody, reálnosť ktorej by mohol posúdiť po jeho prijatí na ďalšie konanie (I. ÚS 66/98, I. ÚS 110/02).

Podľa názoru ústavného súdu sťažnosť v časti, v ktorej sťažovateľ namieta porušenie čl. 6 ods. 1 dohovoru a bližšie neoznačeného článku európskeho dohovoru postupom krajského súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 5 Co 523/00, je oneskorene podaná. Podľa zistenia ústavného súdu sťažovateľ prevzal uznesenie krajského súdu sp. zn. 5 Co 523/00 z 28. apríla 2000 ešte 19. júna 2000.

Podľa právneho stavu účinného do 1. januára 2002 na podanie podnetu, resp. návrhu na individuálnu ochranu práv nejestvovala žiadna lehota. Tento stav sa zmenil s účinnosťou od 1. januára 2002, odkedy v zmysle § 53 ods. 3 zákona o ústavnom súde sťažnosť možno podať v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia, oznámenia opatrenia alebo upovedomenia o inom zásahu.

Vzhľadom na uvedené skutočnosti je potrebné konštatovať, že sťažovateľ sa 19. júna 2000 dozvedel o tom, že konanie na krajskom súde bolo ukončené. Preto od tejto doby nijaké prietahy v konaní krajského súdu už neprichádzali do úvahy. Lehota na podanie sťažnosti sťažovateľovi uplynula najneskôr 1. marca 2002. Preto je sťažnosť vo vzťahu voči krajskému súdu oneskorene podaná.

V časti, v ktorej sťažovateľ namieta porušenie bližšie neoznačeného ustanovenia európskeho dohovoru postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. P 210/98, treba sťažnosť považovať za zjavne neopodstatnenú.

Európsky dohovor sa vzťahuje na prípady výkonu rozhodnutia vydaného cudzozemským súdom. Keďže v danom prípade ide o výkon rozhodnutia slovenského súdu, je už na prvý pohľad zrejmé, že nemohlo dôjsť k porušeniu nijakého ustanovenia európskeho dohovoru.

Napokon v časti, v ktorej sťažovateľ požaduje vyslovenie porušenia čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. P 210/98, je sťažnosť tiež zjavne neopodstatnená.

Ústavný súd považuje za potrebné predovšetkým konštatovať, že konanie o výkone rozhodnutia o výchove mal. detí podľa § 272 a nasl. OSP je konaním, ktoré možno začať aj bez návrhu, tak ako to má na mysli ustanovenie § 81 ods. 1 OSP. Ide teda o oficiálne konanie, ktoré môže začať súd aj z vlastného rozhodnutia vydaním príslušného uznesenia. V danom prípade však konanie bolo začaté na základe návrhu sťažovateľa.

Medzi účastníkmi konania je nesporné, že po tom, ako sa spis sp. zn. P 210/98 dňa 31. mája 2000 vrátil z krajského súdu po rozhodnutí o odvolaní vo veci uloženia pokuty 1 000 Sk, okresný súd už vo veci výkonu rozhodnutia nijaký úkon nevykonal. Rovnako je nesporné, že od 5. januára 2000, keď sťažovateľ okresnému súdu oznámil znemožnenie styku s mal. dieťaťom v decembri 1999 a v januári 2000, sťažovateľ už nijaký ďalší podnet, z ktorého by vyplývalo pokračovanie v neplnení právoplatného rozsudku zo strany matky, okresnému súdu nedal.

Podľa názoru ústavného súdu treba prisvedčiť právnomu názoru okresného súdu, podľa ktorého mu nemožno vyčítať ako zbytočné prietahy nečinnosť v konaní o výkone

rozhodnutia o výchove mal. dieťaťa za situácie, keď od sťažovateľa žiaden ďalší podnet o neplnení povinnosti zo strany matky neprišiel.

Za podstatnú považuje ústavný súd v tejto súvislosti tú skutočnosť, že súdna úprava styku rodiča s mal. dieťaťom zakladá na jednej strane povinnosť rodiča, ktorému bolo mal. dieťa zverené, umožniť styk druhému rodičovi, a na druhej strane právo druhého rodiča na styk s mal. dieťaťom. Z pohľadu rodiča, ktorý má na styk s mal. dieťaťom právo, nejde o povinnosť stýkať sa s mal. dieťaťom, ale len o možnosť, o právny nárok právoplatne priznaný súdom. Je teda ponechané na vôli rodiča, ktorý má na styk s mal. dieťaťom právo, či vôbec a kedy v rámci právoplatného rozsudku toto právo využije.

Vzhľadom na uvedené zásadné právne úvahy nemožno povedať, že by v oficiálnom konaní o výkon rozhodnutia o výchove mal. detí bolo povinnosťou všeobecného súdu z vlastnej iniciatívy preverovať, či po prijatých opatreniach vyplývajúcich z ustanovenia § 273 OSP dochádza alebo nedochádza v ďalšom ku dobrovoľnému plneniu povinností v zmysle právoplatného rozsudku. Keďže je na vôli oprávneného subjektu, v akom rozsahu bude právoplatným rozsudkom priznané právo na styk s mal. dieťaťom využívať, je potrebné, aby v rámci výkonu rozhodnutia o výchove mal. dieťaťa oprávnený prejavil súčinnosť voči súdu v tom zmysle, že dá súdu vedieť, že opätovne došlo z jeho strany o pokus využiť právo na styk, ktorý však nebol úspešný. Iba v prípade nečinnosti súdu, ku ktorej by došlo po takomto upozornení zo strany oprávneného, by bolo možné uvažovať o zbytočných priet'ahoch. Za daného stavu je zrejmé, že nečinnosť okresného súdu nie je možné považovať za porušenie práva na prejednanie veci v primeranej lehote v zmysle čl. 6 ods. 1 dohovoru.

Z uvedených dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako to je uvedené vo výrokovej časti tohto rozhodnutia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 9. júla 2003

